

Asia: VN/13333/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (valmistavan opetuksen lisäopetus ja aamu- ja iltapäivätoiminnan rahoitus)

Lausunnonantajan lausunto

Mitä mieltä olette perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksesta?

Pelastakaa Lapset kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta esitykseksi eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (valmistavan opetuksen lisäopetus ja aamu- ja iltapäivätoiminnan rahoitus).

Pelastakaa Lasten työn perustana ja lainsäädännön arvioinnin viitekehyksenä on YK:n lapsen oikeuksien sopimus, joka velvoittaa Suomen valtiota lain tasoisesti ja joka koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Lisäksi kannanmuodostuksemme ja yhteiskunnallisen analyysimme perustana ovat järjestömme tekemät selvitykset sekä suoraan lapsilta ja perheiltä saatu kokemustieto.

Pelastakaa Lapset kannattaa esitystä mahdollistaa valmistavan opetuksen jatkuminen perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksella. Kuten esityksessä todetaan, vahvistaisi tämä maahanmuuttajataustaisten perusopetuksen oppilaiden kielellisiä valmiuksia suomen tai ruotsin kielessä sekä edistäisi tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Myös YK:n lapsen oikeuksien komitea on Suomen valtiolle kesäkuussa 2023 antamissaan johtopäätelmissä ja huomauksissa (https://um.fi/documents/35732/0/CRC_C_FIN_CO_5-6_fi+%281%29.pdf/f8e9c156-5172-0834-d6c7-201066cbc9f2?t=1691047057189) ilmaissut huolensa lasten eriarvoisuudesta hyvälaatuisen koulutuksen osalta sekä suurista osaamisen eroista maahanmuuttajataustaisten ja muiden lasten välillä. Komitea suosittaakin Suomen valtiota varmistamaan heikossa asemassa oleville lapsille, kuten maahanmuuttajalapsille, yhdenvertaiset mahdollisuudet päästä hyvälaatuiseen koulutukseen. Tämä edellyttää muun muassa resursseja, joilla varmistetaan julkisen koulutuksen hyvä laatu ja saavutettavuus, sekä tarjoamalla

maahanmuuttajataustaisille lapsille hyvälaatuista valmennusta perusopetukseen. Katsomme esityksen edistävän näitä asioita.

Pelastakaa Lapset ei kuitenkaan kannata esityksen rajausta, jossa perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetus rajattaisi koskemaan vain ulkomailla syntyneitä maahanmuuttotataustaisia oppilaita. Esityksessä todetaan, että Suomessa syntyneiden osalta varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostaminen sekä opetuskielen tukiovetuksen käyttöön ottaminen esiopetuksessa ja perusopetuksessa riittäisivät tukemaan kielen kehitystä. Esityksen kohdassa 4.2.2.5 (Vaikutukset lapsiin) kuitenkin todetaan, että maahanmuuttotataustaisten lasten tarpeet ja elämäntilanteet voivat vaihdella suuresti. On tärkeää huomioida, että tämä koskee myös Suomessa syntyneitä maahanmuuttotataustaisia lapsia. Rajaamalla lisäopetus vain ulkomailla syntyneisiin lapsiin voidaan tulla heikentäneeksi niiden Suomessa syntyneiden lasten kielellisiä valmiuksia, jotka eivät osallistu esimerkiksi juuri varhaiskasvatukseen. Tämä ei ole lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta suotavaa eikä se ole edellä mainittujen YK:n lapsen oikeuksien komitean suositusten mukaista.

Onko perusopetuksessa järjestettävä valmistavan opetuksen lisäopetus mielestänne tarpeellinen?

-

Onko perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen rahoitusratkaisu toimiva?

-

Onko teillä lausuttavaa aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen korottamista koskevaan osuuteen esityksessä?

Pelastakaa Lapset ei kannata aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen korottamista. Esityksessä perusopetuslain 48 f §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittäviä enimmäismaksuja korotetaan noin 23 prosentilla. 23 prosentin korotus on merkittävä ja sillä on vaikutuksia erityisesti pienituloisten lapsiperheiden lasten mahdollisuuksiin osallistua aamu- ja iltapäivätoimintaan. Pelastakaa Lasten avustustoiminnasta sekä vuosittaisesta Lapsen ääni - kyselystä kertyneen tiedon perusteella toteamme, että pienituloisissa lapsiperheissä joudutaan tinkimään jo nykyisellään monista arjen menoista, jopa ruoasta. Nyt esitetty korotus asiakasmaksuihin on suuruusluokaltaan sellainen, että sillä tulee olemaan vaikutusta moneen pienituloiseen perheeseen. Mikäli perheessä on useampia aamu- ja iltapäivätoimintaikäisiä lapsia, ovat vaikutukset sitä voimakkaammat. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan sopimusvaltioiden tulee varmistaa lapsen oikeus riittävään elintasoon (artikla 27). Tätä oikeutta ei saa heikentää nostamalla aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakasmaksuja.

Esityksessä on tunnistettu, että maksukorotuksilla voi olla vaikutusta siihen, että sosiaalisesti ja sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevien lasten mahdollisuus osallistua aamu- ja iltapäivätoimintaan vaikeutuisi. Esityksessä ei ole kuitenkaan avattu erityisen yksityiskohtaisesti, miten näitä vaikutuksia ehkäistään. Esityksessä tuodaan esille mahdollisuus alentaa tai jättää maksuja perimättä, mutta todetaan myös, että maksujen korotukset saattavat näistä toimista huolimatta vaikuttaa yksilön tai perheen päätökseen hakeutua aamu- ja iltapäivätoimintaan. Sitä, miten tällaisia tilanteita ehkäistään, ei ole esityksessä avattu riittävällä tavalla.

Vaikka aamu- ja iltapäivätoiminnassa ei ole kyse subjektiivisesta oikeudesta on toimintaan osallistumiseen oltava mahdollisuudet myös sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevilla lapsilla. Iltapäivätoiminnan kaltainen sisältö voi muodostua erityisen merkitykselliseksi juuri heikommassa asemassa olevien lasten hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen kannalta, sillä heidän mahdollisuutensa osallistua muuten esimerkiksi vapaa-ajan maksullisiin harrastuksiin on rajallisempi.

Katsomme, että vaikeuttamalla pienituloisten perheiden lasten mahdollisuutta osallistua aamu- ja iltapäivätoimintaan esitys asettuu ristiriitaiseen valoon perusopetuslain 48 a §:n kanssa, jonka mukaan toiminnan tavoitteena on edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta. Esityksessä todetaan lisäksi, että ”perusopetuslakiin lisätyn aamu- ja iltapäivätoiminnan uudistuksen keskeinen yhteiskuntapoliittinen vaikutus oli hallituksen esityksen (57/2003) mukaan lasten hyvinvoinnin ja tasa-arvoisuuden edistäminen, koska aamu- ja iltapäivätoiminta tasoittaa lasten elämänpiirissä esiintyviä sosiaalisia eroja”. Tämä toiminnan eroja tasoittava vaikutus on tärkeää pitää mielessä, kun asiakasmaksuista päätetään. Ristiriitaiselta esitys näyttää myös hallituksen työllistymistavoitteiden näkökulmasta todetessaan, että maksujen korottaminen voi vaikeuttaa perheen ja työelämän yhteensovittamista. Tämä on esimerkiksi yksinhuoltajaperheiden näkökulmasta tärkeä huomio. Mikäli lapsi ei voi osallistua aamu- ja iltapäivätoimintaan, voivat vanhemman mahdollisuudet työntekoon etenkin kokopäivätyön osalta vaikeutua.

YK:n lapsen oikeuksien komitea suositti Suomen valtiota kesäkuussa 2023 antamissaan johtopäätelmissä ja huomauksissa varmistamaan, että urheilu-, virkistys-, vapaa-ajan-, kulttuuri- ja taidetoimintaa on saatavilla turvallisesti ja esteettömästi muun muassa heikossa sosiaalis-taloudellisessa asemassa oleville lapsille sekä varmistamaan, että kaikki kunnat tarjoavat lapsille maksutonta ja kohtuuhintaista vapaa-ajantoimintaa. Nämä komitean suositukset on syytä pitää mielessä myös aamu- ja iltapäivätoiminnan maksuja arvioitaessa.

Onko teillä lausuttavaa aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen indeksisäännöstä koskevaan osuuteen esityksessä?

Pelastakaa Lapset suhtautuu indeksiin sitomiseen varauksella ja nostaa esille tarpeen tarkastella indeksiin sitomisen kysymystä lapsiperheiden osalta laajemmasta näkökulmasta. Esityksen mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan maksuja ei ole sidottu indeksiin ja enimmäismaksut ovat jääneet ”merkittävästi jälkeen yleisestä hintakehityksestä”. Tämän vuoksi esityksessä todetaan, että maksujen korottamista ja sitomista indeksiin voidaan pitää perusteltuna.

Haluamme tässä yhteydessä huomauttaa, että mikäli aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen sitomista indeksiin perustellaan yleisestä hintakehityksestä jälkeenjääneellä tasolla, tulisi samoin perustein tarkastella esimerkiksi lapsilisän indeksiin sitomista. Lapsilisä on etuus, jolla on tarkoitus korvata lapsesta aiheutuvia kuluja ja tasata perheellisten ja perheettömien välistä taloutta, mutta sen reaaliarvo eli ostovoima on laskenut huomattavan paljon. Koska lapsilisällä on tarkoitus korvata lapsesta aiheutuvia kuluja, on sen tasolla merkitystä tilanteessa, jossa lapsiperheille kohdistuviin

maksuihin suunnitellaan korotuksia, kuten nyt esitetään aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen osalta.

Onko teillä muuta lausuttavaa esitysluonnoksesta (esim. vaikutusarvioinnit)

Esityksessä on tarkasteltu vaikutuksia eri näkökulmista. Olisi tärkeää, että käynnissä olevat tai jo toteutetut sosiaaliturvamutokset ja niiden vaikutukset arvioidaan yhdessä käsillä olevan esityksen kanssa, jotta esitysten yhteisvaikutukset saadaan näkyviksi. Nyt jokaista esitystä ja niiden vaikutuksia käsitellään erillään, mikä jättää yhteisvaikutukset piiloon. Kuitenkin juuri pienituloisten lapsiperheiden näkökulmasta yhteisvaikutukset ovat merkityksellisiä, sillä muutokset vaikuttavat usein samoihin henkilöihin ja niillä on näin kasautuvia vaikutuksia.

Jotta haavoittavassa asemassa olevien, kuten köyhyydessä elävien, lasten oikeudet heille kuuluviin resursseihin otetaan lainsäädäntötyössä asianmukaisesti huomioon, on lainsäädäntöhankkeita valmistellessa huomioitava YK:n lapsen oikeuksien sopimus, johon on muun muassa kirjattu velvollisuus huomioida lapsen etu ja taata riittävä elintaso ja sosiaaliturva, sekä tarkastella YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommenttien ohjeistusta valtioille erityisesti lapsen edun ensisijaisuuden huomioimiseksi (CRC_C_GC_14_julkaisu.pdf (lapsiasia.fi)) sekä lapsenoikeusperustaisen julkisen budjetoinnin varmistamiseksi (CRC_C_GC_19_julkaisu.pdf (lapsiasia.fi)). Lapsiin vaikuttavissa päätöksissä on huomioitava lisäksi kansallisen Lapsistrategian ja siihen sisältyvän EU-tasoisien lapsitakuun sitoumus lapsen edun ensisijaisuudesta kaikessa päätöksenteossa ja eriarvoisuuden vähentämisessä.

Aamu- ja iltapäivätoiminnasta perittävien enimmäismaksujen korotusten perimmäisenä tarkoituksena on esityksen mukaan vahvistaa julkista taloutta. Huomautamme, että julkista taloutta tulee pystyä vahvistamaan muilla keinoin kuin heikentämällä pienituloisten ja heikoimmassa asemassa olevien lasten hyvinvointia ja oikeuksia.

Voit jättää kommentit lausuntoon myös liitteenä

[Tiivistelmä Pelastakaa Lasten lausunnosta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.pdf](#)

Sarkia Aino
Pelastakaa Lapset ry